

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Charakteristiky vzdělávacích oblastí a popis jejich obsahových okruhů

Příloha č. 1 iMetodiky Modernizace ŠVP SOV s využitím modulů pro všeobecně
vzdělávací složku

Obsah

Jazyk a jazyková komunikace	3
Charakteristika vzdělávací oblasti	3
Obsahové okruhy	3
Cizí jazyky	5
Charakteristika vzdělávací oblasti	5
Obsahové okruhy a podokruhy	5
Matematika a její aplikace	7
Charakteristika vzdělávací oblasti	7
Obsahové okruhy a podokruhy	8
Informatické vzdělávání	10
Charakteristika vzdělávací oblasti	10
Obsahové okruhy	10
Člověk a příroda	12
Charakteristika vzdělávací oblasti	12
Obsahové okruhy a podokruhy	13
Člověk, osobnost a zdraví	17
Charakteristika vzdělávací oblasti	17
Obsahové okruhy a podokruhy	17
Člověk a společnost	21
Charakteristika vzdělávací oblasti	21
Obsahové okruhy	22
Člověk a svět práce	24
Charakteristika vzdělávací oblasti	24
Obsahové okruhy	24
Umění a kultura	26
Charakteristika vzdělávací oblasti	26
Obsahové okruhy a podokruhy	26

Jazyk a jazyková komunikace

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast vede žáky ke kultivovanému jazykovému vyjadřování. Smyslem VO¹ je naučit žáky používat jazyk jako komunikační nástroj i jako prostředek k myšlení a nakládání s informacemi. VO se podílí na formování autonomní osobnosti žáka s pozitivním vztahem k objevování nových vědeckých, uměleckých a kulturních podnětů. VO aktivně přispívá k rozvoji čtenářské gramotnosti žáků, je výrazně propojena se vzdělávací oblastí Umění a kultura. Dovednosti osvojované v rámci VO činí žáky odolnějšími vůči manipulaci a intoleranci a podílí se na formování postojů žáků k různým projevům jinakosti. VO má silně nadpředmětový charakter, dovednosti získané v jejím rámci se výrazně uplatňují a jsou rozvíjeny i v dalších VO. VO zároveň vede k pochopení jazyka jako faktoru, ve kterém se odráží národní historický i kulturní vývoj. VO je primárně zaměřena na praktické osvojování dovedností potřebných k samostatné recepci, reprodukci i interpretaci textu.

Obsahové okruhy

Jazyk

Obsahový okruh je zaměřen na praktické ovládnutí a užívání jazyka. V písemném i ústním projevu žáci využívají znalostí o jazyce, v písemném projevu se řídí pravidly českého pravopisu, v ústním projevu dodržují zásady spisovné výslovnosti. Ve všech projevech uplatňují poznatky z oblastí tvarosloví a skladby, používají odpovídající slovní zásobu včetně odborné terminologie. Žáci poznají v textu jazykové chyby a nedostatky a dovedou je opravit, orientují se ve výstavbě textu. Žáci dovedou používat normativní příručky.

O jazyce

Obsahový okruh obsahuje základní poznatky o jazyce jako funkčním systému. Žáci se naučí rozlišovat jednotlivé vrstvy jazyka, porozumí zákonitostem vývoje češtiny, orientují se v soustavě jazyků a dovedou do této soustavy zařadit mateřský jazyk. Žáci si osvojí a prohloubí znalosti pravopisu, mluvnice, slovtvorby, tvarosloví a skladby v míře potřebné ke kultivovanému jazykovému vyjadřování v mluvené i písemné podobě.

Komunikace a sloh

Obsahový okruh je zaměřen na osvojení dovedností prezentovat sebe a své názory a v dané komunikační situaci je s využitím komunikačních strategií argumentačně obhájit. OO² vede žáky ke správnému, jasnému a srozumitelnému vyjadřování v mluvené i psané formě. Žáci se naučí volit formu mluveného i písemného projevu adekvátní účelu textu, a to při respektování slohotvorných činitelů a s využitím znalostí charakteristických rysů

¹Vzdělávací oblast.

²Obsahový okruh.

funkčních stylů a slohových postupů a útvarů. Žáci za současného respektování zásad jazykové kultury vytvářejí myšlenkově strukturované a přitom ucelené a koherentní texty. Specifická pozornost je věnována mluveným i psaným projevům žáka v dané odbornosti studovaného oboru vzdělání.

Neumělecký text a informace

Neumělecký text je stěžejním OO celé vzdělávací oblasti. Základním principem OO je rozvoj čtenářských dovedností ve smyslu porozumění textu, práce s informacemi obsaženými v textu, rozeznání různých typů textu. Podstatnou součástí OO je pochopení principů výstavby textu včetně její analýzy. OO vede ke strukturované práci s informacemi od jejich výběru přes kritické posouzení a samostatné zpracování informací až po jejich interpretaci z různých úhlů pohledu. Součástí OO je rovněž práce s různými technikami čtení a se zdroji informací.

Cizí jazyky

Charakteristika vzdělávací oblasti

V současné době v rámci globalizačních procesů dochází ke stále intenzivnějšímu střetávání osob hovořících různými jazyky a ke vzájemné spolupráci ve všech oblastech lidské činnosti. To vše utváří nové požadavky na znalosti cizích jazyků, jejichž výuka nabývá na významu. Internacionalizace soukromé i profesní sféry vyžaduje schopnost jedince komunikovat na různé úrovni alespoň ve dvou cizích jazycích. Jazykové vzdělávání se tak stává významným přínosem k dosahování vzdělávacích cílů ve všech stupních vzdělávání, kde jsou rozvíjeny komunikační dovednosti v různých jazycích, které jsou potřebné nejen pro komunikaci v běžném životě, ale i pro vykonávání profese či pro další studium.

Mezi cíle ve vyučování cizích jazyků řadíme schopnost rozvíjení nezávislého myšlení, úsudku a jednání v kombinaci se společenskými dovednostmi a společenskou odpovědností.¹ Žáci se postupně učí ovládnout nejen jazyk samotný, ale i jeho využití v různých komunikačních situacích. Zvládnutí cizího jazyka usnadňuje přístup k informacím a intenzivnějším kontaktům, čímž umožňuje vyšší mobilitu žáka a jeho rychlejší orientaci.

Důraz se klade především na zvyšování komunikativní úrovně, aby žáci dokázali komunikovat o běžných tématech a dokázali se orientovat v základních odborných textech dle své budoucí profese. Žáci jsou tak vedeni k prohlubování komunikačních schopností získaných v základním vzdělávání. Komunikativní jazyková kompetence žáků se promítá do různých jazykových činností (recepce, produkce a interakce).

Jazykové vzdělávání navazuje na osvojené dovednosti a získané jazykové dovednosti na konci základního vzdělávání (jazyková úroveň A2 dle SERR) a směřuje v prvním cizím jazyce dle oboru vzdělání k dosažení jazykové úrovně B1. V oborech vzdělání, v kterých se vyučuje další cizí jazyk, se směřuje k úrovni A1 – A2 v závislosti na tom, zdali se žák již tento jazyk učil na ZŠ.

Obsahové okruhy a podokruhy

Poslech s porozuměním

Poslech s porozuměním navazuje na získané kompetence v základním vzdělání na jazykové úrovni A2 dle SERR. Žák rozumí nejčastěji používaným slovům a frázím, které se týkají přímo jeho a jeho rodiny nebo toho, co dělá. Žák na této úrovni dokáže pochopit smysl krátkých jasných jednoduchých zpráv a hlášení. Dokáže porozumět jednoduchému popisu cesty. Žák dokáže poznat, o čem se mluví, pouze tehdy, pokud mluvčí hovoří pomalu a zřetelně. Tyto dovednosti dále rozvíjí a směřuje k jazykové úrovni B1. Žák tedy rozumí hlavním myšlenkám v promluvách z oblasti každodenního života a zaměstnání a dokáže v těchto promluvách odlišit specifické podrobnosti v přiměřeném rozsahu.

Mluvení

V samostatném ústním projevu dokáže žák na úrovni A2 velmi jednoduše popsat svou rodinu nebo jiné osoby, místa a předměty a základní problémy každodenního života. V ústní interakci dokáže komunikovat v jednoduchých běžných situacích vyžadujících jednoduchou přímou výměnu informací o známých tématech a činnostech, zvládnout velmi krátkou společenskou konverzaci, i když obvykle nerozumí natolik, aby konverzaci dokázal sám udržet.

Žák směřuje k jazykové kompetenci odpovídající jazykové úrovni B1. Na této úrovni dokáže přiměřeně komunikovat o záležitostech, které se týkají i jeho zájmů a profesní sféry. V promluvě dokáže využít jednoduchý rejstřík jazyka, který mu umožní plynule se zapojit a reagovat v rozhovorech.

- **Odborný cizí jazyk**

Dokáže popsat činnosti a nástroje či předměty v profesní sféře. Dokáže podat technologické postupy formou jasných posloupných bodů. Srozumitelně popíše pracovní plány a činnosti.

Čtení s porozuměním

Žák s dosaženou jazykovou úrovní A2 umí číst krátké jednoduché texty. Dokáže vyhledat konkrétní předvídatelné informace v jednoduchých každodenních materiálech (např. jídelní lístek, jízdní řád, leták), rozumí jednoduchému návodu či krátkým jednoduchým formálním i neformálním dopisům. Při směřování k dosažení úrovně B1 žák rozumí textům, které obsahují popisy událostí, pocitů a potřeb v každodenním životě i profesní sféře. Dokáže pracovat s delšími texty, vyhledat v nich potřebné informace, podstatu problému a na základě toho si vytvořit závěr.

- **Odborný cizí jazyk**

Rozumí jednoduchým odborným textům, vyhledá v textu (včetně textu v digitální podobě) specifické informace. Rozumí jednoduchým návodům k použití, základním technologickým postupům. Zná základní odbornou terminologii.

Psaní

V písemném projevu dokáže žák s dosaženou jazykovou úrovní A2 napsat krátké jednoduché poznámky a zprávy týkající se jeho základních potřeb. Umí napsat velmi jednoduchý osobní dopis, například pozvání nebo poděkování. Při směřování k dosažení jazykové úrovně B1 si osvojí jazykové kompetence, které mu umožní psát jednoduchá sdělení týkající se oblasti každodenního a profesního života. Dokáže v textu shrnout potřebné informace a vyjádřit svůj názor na jednoduché problémy.

- **Odborný cizí jazyk**

Dokáže vyjádřit jednoduché faktické informace o tématech souvisejících s profesním zaměřením a poskytnout specifické detaily týkající se pracovní činnosti a nástrojů, jako jsou např. návody k obsluze pro každé zařízení, a podat pokyny k postupu.

Matematika a její aplikace

Charakteristika vzdělávací oblasti

Matematické vzdělávání rozvíjí u dětí a žáků jejich paměť, myšlenkové procesy i psychomotorické schopnosti. Rozvíjí nejen matematické, logické, strategické, konvergentní, divergentní a abstraktní myšlení, ale i kreativní a kritické myšlení.

Žáci si postupně osvojují základní matematickou terminologii a symboliku, užívají pojmy, vztahy mezi nimi a s využitím známých či objevených algoritmů řeší úlohy a problémové situace z běžného života. Žáci jsou vedeni k samostatné práci s různými zdroji informací, ke zpracování a vyhodnocení informací. Smysluplně využívají prostředky ICT (např. kalkulátory, vhodný počítačový software, určité typy výukových programů) a používají další pomůcky, což umožňuje přístup k matematice i žákům, kteří mohou mít nedostatky v numerickém počítání, geometrické představivosti a v rýsovacích technikách.

Po ukončení základního vzdělání se žáci nástupem do některého z oborů středního vzdělávání významně profilují. Matematické vzdělávání se oproti základnímu vzdělávání významně orientuje na aplikace nejen v úlohách se vztahem k běžnému životu, ale i k oboru vzdělání žáka.

V oborech E je vzdělávání výrazně orientováno na rutinní zvládnutí matematických prostředků, které jsou zásadní pro aplikace v běžném životě žáků, v jejich odborném vzdělávání a k výkonu povolání. Typická je zvýšená individuální pozornost věnovaná žákům: tam, kde to vyžadují požadavky na aplikace, napravují se nedostatky v základním vzdělání žáků. Na ni navazuje individuální pozornost věnovaná odbornému rozvoji a motivaci k celoživotnímu vzdělávání žáků.

V oborech H je vzdělávání výrazně orientováno na rutinní zvládnutí matematických prostředků a jejich aplikace v běžném životě žáků, v jejich odborném vzdělávání a k výkonu povolání. Navazuje na ukončené základní vzdělání žáků. Individuální pozornost se věnuje odbornému rozvoji žáků a motivaci k celoživotnímu vzdělávání.

V oborech M/L0 je vzdělávání výrazně orientováno na zvládnutí matematických prostředků a jejich aplikace v běžném životě žáků, v jejich odborném vzdělávání a k výkonu povolání. Navazuje na ukončené základní vzdělání žáků, které dál rozvíjí. Typická je rozmanitost hloubky a šíře vzdělávání odvozená od různosti požadavků na matematické vzdělání v jednotlivých oborech a projevující se i v různosti počtu hodin pro matematické vzdělávání. Ve vybraných oborech, zejména technických, je matematické vzdělávání posíleno průpravným matematickým vzděláváním zaměřeným na speciální požadavky v oboru. Individuální pozornost se věnuje odbornému rozvoji žáků a motivaci k celoživotnímu vzdělávání.

Obsahové okruhy a podokruhy

Geometrie

Zkoumání tvaru a prostoru vede žáky k řešení polohových a metrických úloh a problémů, které vycházejí z běžných životních situací. Určování a znázorňování geometrických tvarů, hledání podobnosti a odlišnosti útvarů, které se vyskytují všude kolem nás, vzájemná poloha objektů v rovině a v prostoru, porovnávání, odhadování, měření délky, velikosti úhlu, obvodu, obsahu, povrchu a objemu vede k rozvíjení důvěry ve vlastní schopnosti, k systematickosti, vytrvalosti a přesnosti.

- **Analytická geometrie**

V Analytické geometrii kombinuje žák znalost pojmů a metod z elementární geometrie se znalostí algebraických pojmů a metod. Kompetence získané v analytické geometrii umožňují navázání a další zobecnění např. v metodách počítačové grafiky a v počítačovém zpracování dat. Proto se výuka zaměřuje na metody používané v analytické geometrii studiem na vybraných objektech a žáci jsou vedeni k využívání těchto metod v obdobných úlohách s dalšími objekty s využitím informačních zdrojů (internet, MFCh tabulky). Tím se tvoří žákovy předpoklady k celoživotnímu vzdělávání. Pomocí metod analytické geometrie je žák schopen popsat vybrané objekty a je schopen k tomu využívat informační zdroje.

- **Geometrie v prostoru**

Žák je veden k tomu, aby dokázal u vybraných těles vytvořit jejich síť a aby dokázal počítat objemy a povrchy těchto těles. Geometrie v prostoru ve středoškolském vzdělávání je zaměřena na tělesa, jejichž tvary se běžně vyskytují v každodenním životě a v odborných předmětech. Úkoly jsou tedy zaměřovány na praktické využití.

Žáci zde pracují s jednotkami a navzájem je mezi sebou převádí. Především se zde naučí volit vhodné jednotky pro určitý druh příkladů.

- **Geometrie v rovině**

V geometrii v rovině si žáci osvojí učivo základních rovinných obrazců, jejich vlastnosti a vzájemné vztahy. Geometrie v rovině má u žáků probudit také aplikační pojetí matematiky a propojit teoretickou matematiku a reálné životní situace na základě praktických příkladů.

Žáci zde pracují s jednotkami a navzájem je mezi sebou převádí. Především se zde naučí volit vhodné jednotky pro určitý druh příkladů.

Algebra

V této oblasti se žáci naučí operovat se základními početními operacemi, mocninami, odmocninami, výrazy, rovnicemi a nerovnicemi. Je důležité, aby si řádně osvojili matematický aparát a propojili reálné životní situace s početními úkony.

- **Výrazy a proměnná**

V této oblasti se žáci naučí pracovat s výrazy a následně v praxi aplikovat, popřípadě naopak. Je nezbytné, aby si pod teoretickým výrazem představili reálnou situaci a dokázali matematickou strukturu transformovat do běžného života.

- **Rovnice a nerovnice**

Řešení rovnic a nerovnic patří mezi základní matematické dovednosti. Žáci se v této oblasti naučí rozlišovat jednotlivé úpravy rovnic a nerovnic, jejich klasifikaci. Při řešení použijí správné úpravy a svůj výsledek zhodnotí i odhadem. Především v oblasti nerovnic je u žáků nutné vybudovat odhadový aparát a umět s ním pracovat.

Kombinatorika a pravděpodobnost

Rozvíjení kombinatorického a logického myšlení, které je základem kritického usuzování, systematické práce, srozumitelné a věcné argumentace při řešení matematických problémů.

Aritmetika

V této oblasti se žáci naučí osvojování aritmetických operací v různých číselných oborech (přirozená, celá, racionální a reálná čísla), získávání číselných údajů měřením, odhadováním, výpočtem a zaokrouhlováním. Témata jako procenta a dělitelnost patří mezi oblasti matematiky s významnými přesahy do každodenního života, jejichž důkladné pochopení tvoří základ zvládnutí ostatních okruhů matematiky.

Závislosti a funkce

V této oblasti se žáci naučí rozpoznávání určitých typů změn a závislostí, které jsou projevem běžných jevů reálného světa, a seznamují se s jejich reprezentacemi. Uvědomují si změny a závislosti známých jevů, docházejí k pochopení, že změnou může být růst i pokles a že změna může mít také nulovou hodnotu. Zkoumání těchto závislostí směřuje k pochopení pojmu funkce.

Práce s daty a informacemi

V této oblasti si žáci vybudují základní pojmy popisné statistiky, která zjišťuje data, zpracovává je ve formě diagramů a tabulek, porovnává různé soubory dat a vypočítává jejich číselné charakteristiky (např. aritmetický průměr, modus a medián). Identifikace problému, změny a závislosti modelují s využitím vhodného počítačového softwaru.

Informatické vzdělávání

Charakteristika vzdělávací oblasti

Obecným cílem informatického vzdělávání je vést žáky ke schopnosti rozpoznávat informatické aspekty světa a využívat informatické prostředky k efektivnímu řešení běžných životních i pracovních situací a k porozumění přirozeným i umělým systémům a procesům. Konkrétněji, cílem vzdělávací oblasti je vést žáky ke schopnosti přesně definovat problém, stanovit prostředky a optimální cestu k jeho řešení, zobecňovat řešení pro totožné typy problémů a vyjadřovat pracovní postupy tak, aby je mohl provést jiný člověk nebo stroj. Výuka informatiky dále přispívá k hlubšímu a komplexnímu porozumění počítači a principům, na kterých počítač funguje. Tím usnadňuje aplikaci digitálních technologií v ostatních oborech a rozvoj uživatelských dovedností vázaných na vzdělávací obsah těchto oborů. Žáci by také měli znát možnosti i rizika internetu a jednat podle nich. Celá oblast je členěna do čtyř obsahových okruhů. Ve všech kategoriích dosaženého vzdělání se oblast věnuje všem tématům, takže žáci kategorií E nebo H nejsou ochuzeni o témata maturitních oborů. Nicméně konkrétní výsledky učení jsou přizpůsobeny předpokládaným schopnostem žáků v různých uzlových bodech.

Obsahové okruhy

Data, informace a modelování

Podstatným cílem okruhu je naučit žáky rozlišovat data a informace a s obojím umět náležitě zacházet. Data jsou skutečnosti kolem nás, fakta, která lze vnímat, ale také zaznamenat a digitalizovat. Informace je interpretace dat, závěr vstupních dat, odpověď vyvozená ze známých dat. Okruh se pak zaměřuje na práci s obojím, tzn. na vhodné využití různých formátů dat, datových typů nebo kódování, kompresi dat apod. a také na různá vykládání dat, jejich spojování, porovnávání aj. S tím dále souvisí reprezentace skutečnosti prostřednictvím abstrakcí, jako jsou modely a simulace, a také schopnost vymezit problém a stanovit požadavky na jeho řešení.

Algoritmizace a programování

Kromě samotného vyřešení problému je důležité umět řešení zobecnit pro širší třídu problémů a předat takové zobecnění jinému člověku nebo stroji. Proto se okruh soustředí na vytváření jednoznačných a dostatečně obecných pracovních postupů o konečném počtu kroků (algoritmů) a na jejich formulaci pomocí formálních zápisů. Dále se okruh věnuje porovnávání, efektivitě a optimalizaci algoritmů.

Okruh vede k přesnému vyjadřování myšlenek a postupů a jejich zaznamenání ve formálních zápisech, které slouží jako všeobecný prostředek komunikace.

Informační systémy

Důležité je chápat systém (ať již přirozený či digitální) jako soubor částí, které mezi sebou mají určité vztahy. Zároveň je třeba vnímat jako součást systému i procesy (toky informací), které v něm probíhají. Okruh je zaměřen na vymezení a úpravy jednotlivých částí systému i vztahů mezi nimi. Žáci si mají osvojit dovednost rozkládat systémy a jejich vnitřní procesy na části a definovat jejich vztahy a strukturu. Budou umět vyhledat data a řešit problém v hotovém systému, ale i navrhovat systém nový: vytvořit evidenci dat a jejich propojení v tabulce tak, aby měla smysl pro řešení určitého typu problému.

Počítač a jeho ovládání

Okruh se zaměřuje na různé typy, vnitřní stavbu a fungování digitálních zařízení (hardware, software, operační systémy), na možnosti jejich využití, zapojení do sítí a připojení k internetu. Žáci mají umět identifikovat a řešit technické závady (případně rozpoznat nestandardní chování zařízení a obrátit se na zkušené osoby), mají být schopni rychle se naučit pracovat s novou podobnou aplikací. Mají si uvědomovat bezpečnostní rizika na internetu, chránit digitální zařízení a jeho obsah dodržováním pravidel bezpečnosti, rozpoznat podezřelé chování, vědět o digitální stopě a o své identitě na internetu. V maturitních kategoriích dosaženého vzdělání mají vědět o změnách, které do běžného života přinesl historický vývoj digitálních technologií, a uvědomovat si přínosy a rizika těchto změn.

Člověk a příroda

Charakteristika vzdělávací oblasti

Životní prostředí je vše, v čem denně žijeme. Problematika životního prostředí a jeho ochrany je již delší dobu ve středu pozornosti jak laické, tak odborné veřejnosti. Jedná se o často skloňované téma a vzhledem k jeho závažnosti by každý jedinec, člen společnosti, měl mít alespoň minimální povědomí o základních problémech, které se životního prostředí týkají. Jedná se o oblast, která sdružuje informace různých oborů, zejména biologie, chemie, geografie, fyziky, ale také některých společenských vědních oborů. Vzdělávací oblast Člověk a příroda si klade za cíl poskytnout žákům vědomosti, dovednosti a kompetence z pěti hlavních vzdělávacích oborů: fyziky, chemie, biologie, ekologie a zeměpisu. Žáci středních škol získají v rámci navazujícího přírodovědného vzdělávání povědomí o ekologii a udržitelném způsobu života jedince. Studium je zaměřeno především na přírodovědné aspekty environmentální problematiky. Žáci jsou vedeni k odpovědnému environmentálnímu chování, kdy je při rozhodování jedince brán zřetel na dopady možných řešení environmentálních problémů na životní prostředí. Žák, jakožto člen společnosti, by se měl zapojovat do aktivit určených ke zvýšení kvality životního prostředí a kvality života. Základním úkolem vzdělávací oblasti Člověk a příroda a přírodovědného vzdělávání je vybavit k tomuto cíli žáky odpovídajícími znalostmi, dovednostmi a motivací.

Podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (aktualizovaný text s účinností od 1. 9. 2017, strana 135), vede environmentální výchova jedince k pochopení komplexnosti a složitosti vztahů člověka a životního prostředí, tj. k pochopení nezbytnosti postupného přechodu k udržitelnému rozvoji společnosti a k poznání významu odpovědnosti za jednání společnosti i každého jedince. Umožňuje sledovat a uvědomovat si dynamicky se vyvíjející vztahy mezi člověkem a prostředím při přímém poznávání aktuálních hledisek ekologických, ekonomických, vědeckotechnických, politických a občanských, hledisek časových (vztahů k budoucnosti) i prostorových (souvislostí mezi lokálními, regionálními a globálními problémy), i možnosti různých variant řešení environmentálních problémů. Vzdělávací oblast Člověk a příroda ve středním vzdělávání plynule navazuje na základní vzdělávání a poskytuje jedincům vědomosti, dovednosti a kompetence potřebné pro jejich život s odpovědným přístupem a aktivní účastí na ochraně životního prostředí a formuje hodnotovou orientaci žáků v zájmu udržitelnosti rozvoje lidské civilizace. Na základě výše uvedeného je vzdělávací oblast Člověk a příroda rozdělena do následujících obsahových okruhů: Základy biologie, Environmentální příprava, Základy ekologie a Ochrana životního prostředí.

Obsahové okruhy a podokruhy

Environmentální příprava

Environmentální příprava usnadňuje žákům pochopit provázanost vztahů v přírodě, pomáhá vytvářet pozitivní vztah k přírodě, aktivní vztah k ochraně životního prostředí a učí žáky uplatňovat získané vědomosti a dovednosti při řešení profesních úkolů (např. používání pesticidů, ekologické zemědělství). V rámci tohoto OO dojde u žáků k poznávání a hodnocení vztahů člověka a životního prostředí ve smyslu přípravy pro udržitelnost rozvoje. Žáci budou seznámeni s příčinami globálních problémů, se základními principy udržitelného rozvoje a budou vedeni k přijetí odpovědnosti za současný i budoucí stav životního prostředí. Jsou vedeni ke kritické, ale objektivní analýze stavu životního prostředí. Environmentální příprava vede žáky k samostatnosti při aplikaci teoretických poznatků získaných výukou v praxi, k hledání řešení praktických problémů, vyhledávání důležitých informací a schopnosti získané poznatky zpracovávat, zaujímat k nim stanovisko, a schopnosti výsledky své práce prezentovat. Nedílnou součástí tohoto OO je i problematika hladu, výživy a potravinové spotřeby obyvatelstva v dnešním světě. Učivo přispívá ke sjednocení dosud získaných znalostí a k pochopení potřebných souvislostí.

- **Obecná ochrana přírody a krajiny**

Žák chápe systém ochrany životního prostředí jako soubor částí, které mají mezi sebou určité vztahy. Umí charakterizovat obecnou ochranu územní, druhovou, obecnou ochranu neživé části přírody a krajiny. Orientuje se v historii ochrany přírody a krajiny v České republice, zná platné právní předpisy v oblasti ochrany životního prostředí.

- **Ochrana klimatu, ovzduší a přírodních zdrojů energií a surovin**

Podokruh se zaměřuje na zdůraznění potřebnosti ochrany klimatu jakožto jednoho z nejvýznamnějších problémů lidské společnosti. Žák zná negativní vlivy emisí, ozonových plynů, využívání fosilních paliv. Orientuje se v alternativních možnostech využívání energie a surovin. Cílem podokruhu je nejen informovat, ale zejména podnítit u žáků potřebu ochrany životního prostředí.

- **Růst lidské populace**

Žák chápe příčiny růstu populace a také důsledky enormního nárůstu populace (ekonomické, ekologické a sociální důsledky). Vnímá závažnost problému s nedostatkem potravy a nedostatkem a dostupností pitné vody. Podokruh vede k přiblížení problémů spojených s populační explozí (chudoba, urbanizace, potravinová krize, podvýživa, šíření chorob, vyčerpání zdrojů, nedostatek nezávadné vody).

- **Globální problémy lidstva**

Žák se orientuje v základním rozdělení globálních problémů na intersociální, antroposociální a ekosociální problémy. Má vytvořeny předpoklady k předcházení negativním jevům (konzumní způsob života, užívání návykových látek) a k odmítnutí lhos-

tejných nebo negativních projevů k životnímu prostředí. Žák jmenuje konkrétní dopady činnosti člověka na životní prostředí, globální problémy – oteplování, skleníkový efekt, tání ledovců, smog, vymírání druhů, kácení deštných pralesů. Žák jmenuje nástroje společnosti na ochranu životního prostředí.

Základy ekologie

Cílem OO je seznámit žáka se vzájemnými vztahy mezi organismy a prostředím a také mezi organismy navzájem. Žáci by si měli osvojit základní ekologické pojmy a obeznámit se se základními postoji člověka k životnímu prostředí a pochopit postavení člověka v přírodě. OO směřuje vzdělávání k tomu, aby žáci získali pozitivní postoj k životnímu prostředí a jeho ochraně v odborné praxi i v občanském životě. V rámci tohoto OO si žák osvojí, mimo jiné, pojmy biosféra, biotop, ekosystém, populace, urbanismus. Seznámí se s vlivy na život organismů v přírodě, s přírodní rovnováhou, lidskými vlivy v krajině či využíváním a ovlivňováním přírodních palivoenergetických a surovinových zdrojů. Žáci si osvojí praktické dovednosti při manipulaci s přírodninami a příslušnými pomůckami (mikroskopy, atlasy atp.) a získají nové poznatky a zkušenosti prostřednictvím exkurzí.

- **Základní ekologické pojmy**

Cílem podokruhu je seznámit žáky s definicí ekologie a s jejím rozdělením, dále potom se základními ekologickými pojmy, jako je organismus, abiotické a biotické složky prostředí, jedinec, populace, společenstvo, ekosystém, biosféra, biodiverzita.

- **Koloběh látek v přírodě, zdroje energie, tok energie**

Tento podokruh je zaměřen zejména prakticky. Vede žáky k šetření zdroji, vodou a energiemi. Žáci jsou schopni navrhnout ekologizaci provozu školy, domova mládeže či domova (monitoring spotřeby vody a elektřiny, kontrola kapajících kohoutků, protékajících záchodů, zhasínání, využívání alternativních zdrojů energie). Žáci dokážou na konkrétních příkladech popsat potravní pyramidu a jednotlivé vztahy mezi organismy v ekosystému (predace, symbióza, parazitismus).

- **Spolupráce s ekologickými institucemi, exkurze**

Tento podokruh je zaměřen zejména prakticky. Žáci mají povědomí o ekologických institucích ve svém regionu. Prostřednictvím exkurzí jsou seznamováni s činností jednotlivých organizací. Žáci jsou vedeni k aktivnímu přístupu k ochraně životního prostředí.

Ochrana životního prostředí

Tento OO zkoumá přírodu a její složky ve stavu změny navozené člověkem se snahou nalézt vhodnou cestu zpět k normě. Důraz je kladen na interdisciplinární přístup k identifikaci problémů a návrhům jejich řešení. Žáci budou vedeni k ochraně životního prostředí, k prevenci znečišťování a poškozování životního prostředí, popřípadě k omezování či odstraňování těchto negativních jevů. Žáci budou seznámeni s negativními jevy, které se projevují v rámci lidské populace, atmosféry a klimatu, vodních zdrojů na Zemi, půdy, nerostných surovin, energie a odpadů. OO směřuje k tomu, aby se žáci naučili aplikovat poznatky

získané například v předmětech chemie, biologie, matematika nebo fyzika při řešení problémů, a poskytuje odborné vědomosti a dovednosti z oblasti monitorování životního prostředí. V neposlední řadě budou žáci vedeni k ochraně biologické diverzity. Žáci dokážou popsat vývoj vztahů člověka k životnímu prostředí, včetně praktických příkladů pozitivních a negativních jevů.

- **Ochrana přírody a krajiny**

Žák zná nástroje ochrany přírody a krajiny (právní úpravy, organizace státní správy v ochraně přírody a krajiny), umí charakterizovat obecnou ochranu rostlin a živočichů, dřevin, neživé přírody, územní ochranu.

- **Hospodaření s odpady**

Žák dokáže navrhnout výhodné a současně ekologicky přijatelné nakládání s odpady, dokáže předcházet vzniku odpadů, umí ekologicky přijatelně nakládat s odpady. Dokáže popsat možnosti vhodné péče o místa trvale uložených odpadů. Žák správným způsobem třídí odpad.

- **Ochrana biodiverzity**

Cílem podokruhu je seznámit žáky s biologickou rozmanitostí, která zahrnuje diverzitu v rámci druhů, mezi druhy i diverzitu ekosystémů. Žák si uvědomí rozmanitost života ve všech jeho formách, úrovních a kombinacích. Každý druh má na zemi své místo a dohromady tvoří provázaný celek. Uvědomí si dále, že zachování biologické diverzity je nezbytné pro zachování stability ekosystému. Žák dokáže získané poznatky aplikovat v praxi, dokáže domyslet důsledky vymizení jednotlivých druhů.

- **Ochrana životního prostředí v místě bydliště, životní prostředí ČR a svého regionu**

Žák zná přírodní a kulturní hodnoty svého regionu, chápe příčiny a následky jejich poškozování, rozumí jedinečnosti svého regionu a jeho potřebám.

- **Územní ochrana přírody**

Podokruh žáky seznámí se zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a jeho prováděcími vyhláškami 395/1992 Sb. a 64/2011 Sb. Žák dokáže jmenovat a lokalizovat velkoplošná zvláště chráněná území (Národní park, Chráněná krajinná oblast) a maloplošná zvláště chráněná území (Národní přírodní rezervace, Národní přírodní památka, Přírodní rezervace, Přírodní památka) v České republice. Žák má přehled o chráněných druzích rostlin a živočichů.

Vzdělávací moduly: E obory (1 hodina týdně / studium, 32 hodin)

Název modulu: Základy ekologie

Délka modulu: 32 hodin

Podmoduly:

1. Ochrana klimatu, ovzduší a přírodních zdrojů energií a surovin (8 hodin)

2. Globální problémy lidstva (8 hodin)
3. Monitorování provozu budovy (8 hodin)
4. Ochrana životního prostředí (8 hodin)

Environmentální příprava

- Ochrana klimatu, ovzduší a přírodních zdrojů energií a surovin
- Globální problémy lidstva

Základy ekologie

- Monitorování provozu budovy (koloběh látek v přírodě, zdroje energie, tok energie)

Ochrana životního prostředí

- Ochrana životního prostředí (ochrana životního prostředí v místě bydliště, životní prostředí ČR a svého regionu)

Člověk, osobnost a zdraví

Charakteristika vzdělávací oblasti

Cílem vzdělávací oblasti je preventivní aktivní péče o zdraví člověka, která spočívá převážně v přijetí zdravého způsobu života (pohybová aktivita a správná výživa), v kvalitě mezilidských vztahů, životního prostředí, v bezpečí člověka a uvědoměném rozvíjení vlastní identity. Důraz je kladen na kvalitu pohyblivého učení a tělesné aktivity žáků s cílem podporovat pohybovou aktivnost jako pravidelnou součást každodenního života, a tak rozvinout a podpořit jejich chování a postoje ke zdravému způsobu života a celoživotní odpovědnosti za své zdraví.

Obsahové okruhy a podokruhy

Péče o zdraví

Oblast péče o zdraví zahrnuje učivo, které vede žáky k tomu, aby znali potřeby svého těla a jeho biopsychosociální jednotu a rozuměli tomu, jak působí výživa, životní prostředí, dodržování hygieny, pohybové aktivity, pozitivní emoce, překonávání negativních emocí a stavů, jednostranné činnosti a jiné vlivy ovlivňující zdraví, a které vede k ochraně člověka za mimořádných událostí a poskytnutí první pomoci.

- **Zdraví**

Tato oblast zahrnuje především informace o zdravé výživě, dodržování hygieny, vhodné a pravidelné pohybové aktivity, předcházení nemocem, výchovu proti závislostem na alkoholu, tabákových výrobcích, drogách, hracích automatech, počítačových hrách atd.

- **Zásady jednání v situacích osobního ohrožení a za mimořádných událostí**

V současné době jsou lidé vystaveni řadě nebezpečí, která ohrožují jejich zdraví a často i život, a tak nabývají na významu i dovednosti potřebné pro obranu a ochranu proti těmto mimořádným událostem.

- **První pomoc**

Tato oblast zahrnuje znalosti a dovednosti první pomoci při úrazech, náhlých zdravotních příhodách, poranění při hromadném zasažení obyvatel a stavech bezprostředně ohrožujících život.

Tělesná výchova

V tělesné výchově se usiluje zejména o výchovu a vzdělávání pro celoživotní provádění pohybových aktivit a rozvoj pozitivních vlastností osobnosti. Žáci jsou vedeni k pravidelným pohybovým činnostem, ke kvalitě v pohybovém učení, jsou jim vytvářeny podmínky

k prožívání pohybu a sportovního výkonu v co nejrozmanitějších druzích sportů, ke kompenzování negativních vlivů způsobu života a ke spolupráci při společných činnostech.

- **Teoretické poznatky**

Tento okruh je především teoretické vysvětlení významu pohybu pro zdraví, jaké jsou prostředky ke zvyšování síly, rychlosti, vytrvalosti, obratnosti a pohyblivosti, základy techniky a taktiky, zásady sportovního tréninku, odborné názvosloví, výstroj a výzbroj a jejich údržba, hygiena, vhodnost oblečení, záchrana a dopomoc, zásady chování a jednání v různých prostředích, regenerace a kompenzace, organizace a bezpečnost cvičebního prostoru.

- **Tělesná cvičení**

Význam tělesných cvičení pro pohybový režim žáků, příprava organismu před pohybovou činností, uklidnění po zátěži, správné držení těla, správná zátěž, kompenzační, relaxační cvičení.

- **Sportovní hry**

Hra jako nejlepší prostředek k pohybu zahrnuje spoustu sportovních her, jak tradičních, tak s různým zaměřením, netradiční pohybové hry, drobné hry a aktivity, hry za využití standardních ale i netradičních prostředí a pomůcek.

- **Gymnastika a úpoly**

Gymnastika a úpoly je základem pro orientaci a ovládání lidského těla v prostoru. Součástí je nácvik pádů, tělesný kontakt a zápas, prostná cvičení, cvičení s náčiním, cvičení na náradí, akrobacie, dopomoc, rytmická gymnastika, cvičení s hudebním doprovodem.

- **Atletika**

Atletika je základním prvkem pro většinu dalších sportů, rozvíjíme s ní rychlost, vytrvalost, obratnost i sílu.

Atletika zahrnuje krátké a dlouhé běhy, starty, skoky do výšky a dálky, hody a vrhy.

- **Plavání**

Plavání jako jedna z nejdůležitějších pohybových dovedností zahrnuje především hygienu plavání, adaptaci na vodní prostředí, základní plavecké dovednosti, plavecké techniky (různé plavecké způsoby), prvky sebezáchrany a dopomoci tonoucímu.

- **Sporty v přírodě**

Lyžování, bruslení, turistika (pěší, cyklistická, vodní). Lyžování a snowboarding jako prostředek pohybu na sněhu, základy sjezdového lyžování a snowboardingu, pravidla pohybu v horách, na běžkařských tratích, na sjezdovkách, ale i mimo vyznačené tratě, ve volném prostoru, značení lyžařských tratí. Bruslení jako jiný druh pohybu,

a to nejen na ledě, ale i na suchém a tvrdém povrchu na kolečkových bruslích (in-line). Turistika ve všech formách (pěší, cyklistická, vodní), se všemi pravidly, která se vztahují nejen k bezpečnosti, ale i ke specifčnosti prostředí, kde se turistika provádí.

- **Testování tělesné zdatnosti**

Motorické testy na ověření úrovně tělesné zdatnosti a svalové nerovnováhy.

- **Zdravotní tělesná výchova**

Zdravotní tělesná výchova jako ucelený systém je nabízena žákům II. a III. zdravotní skupiny v samostatných vyučovacích hodinách. Zaměřuje se především na správné držení těla, speciální cvičení na korekci zdravotních oslabení, vyrovnávací cvičení, pohybové aktivity prospěšné zdravému tělesnému rozvoji, kontraindikované pohybové aktivity.

Člověk a osobnost

Specifikem této oblasti je to, že se učivem stává sám žák, konkrétní žakovská skupina a běžné situace každodenního života. Jejím smyslem je pomáhat každému žákovi hledat vlastní cestu k životní spokojenosti založené na dobrých vztazích k sobě samému i k dalším lidem a světu. Obsahem je potom především komunikace, sebepoznání, psychické zdraví, vztahy mezi lidmi, lidské chování, komunikace, rozvoj smyslového vnímání, kreativity, rozhodování v běžných i vypjatých situacích, duševní zdraví i sociální život.

- **Osobnostní rozvoj**

Tento obsahový podokruh se dotýká rozvoje schopnosti poznávání, smyslového vnímání, pozornosti a soustředění, zapamatování, řešení problémů, dále sebepoznání a sebepojetí, vztahu k druhým lidem i k sobě samému, seberegulace, sebeovládání a sebeorganizace, plánování učení, stanovování osobních cílů a kroků k jejich dosažení. Patří sem psychohygiena, pozitivní ladění mysli, předcházení stresům, organizace času, zvládání stresových situací a také kreativita a tvořivost v mezilidských vztazích.

- **Sociální rozvoj**

Sociální rozvoj v sobě zahrnuje vzájemné poznávání lidí ve skupině, rozvoj pozornosti vůči odlišnostem, chyby při poznávání lidí, mezilidské vztahy a péči o dobré vztahy, respektování, podporu, pomoc, vztahy ve skupině, komunikaci jako řeč těla, zvuků a slov, lidských skutků, naslouchání, dovednosti pro verbální i neverbální sdělování, specifické komunikační dovednosti, vedení dialogu, jeho pravidla a řízení, komunikaci v různých situacích, asertivní komunikaci, otevřenou a pozitivní komunikaci, pravdu, lež a předstírání. Dále sem patří rozvoj individuálních i sociálních dovedností pro kooperaci a zvládání situací soutěže a konkurence.

- **Morální vývoj**

Morální rozvoj zahrnuje řešení problémů a rozhodovací dovednosti z hlediska různých typů problémů a sociálních rolí, problémy v mezilidských vztazích, zvládání

učebních problémů, problémy v seberegulaci. Dále obsahuje analýzy vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí, vytváření povědomí o kvalitách jako jsou odpovědnost, spolehlivost, spravedlivost, respektování a rozhodování v eticky problematických situacích.

Člověk a společnost

Charakteristika vzdělávací oblasti

O čem je a proč je v RVP?

Vzdělávací oblast Člověk a společnost se obsahově věnuje vybraným aspektům života člověka ve společnosti optikou společenských věd (historická věda, politologie, ekonomie, sociologie, psychologie, antropologie, právní věda, etika, filosofie...). Vzhledem k nepřehlednému množství poznatků pramenících ze společenských disciplín nespočívá těžiště vzdělávací oblasti ve faktografii, ale v budování široce využitelných občanských a sociálních kompetencí a interdisciplinárního porozumění svému okolí/společnosti/světlu.

Vzdělávací oblast vede žáky k tomu, aby byli schopni identifikovat a charakterizovat společenské fenomény („co se kolem mě děje“) včetně jejich projevů v různých kontextech (ekonomickém, politickém, sociálním, etickém, ekologickém atd.) a uvést je do souvislosti s vlastním praktickým životem jednotlivce („jaké to má důsledky pro mě“). Tím, že u nich rozvíjí schopnost orientovat se ve svém okolí/společnosti/světě a dovednost nahlížet společenské fenomény z různých hledisek, bojuje proti černobílému vidění a stereotypnímu přistupování ke společenským problémům. Hlavním cílem vzdělávací oblasti je připravit žáky na aktivní a odpovědný život v demokratické společnosti a pozitivním způsobem přispět k utváření jejich hodnotové orientace.

Charakteristika vzdělávací oblasti se vztahuje v obecné rovině na všechny kategorie vzdělání. Avšak ve směru od kategorií vzdělání M + L0 přes H ke kategorii E se zvyšuje akcent na kompetence k řešení problémů ve vztahu k praktickému zajišťování vlastních záležitostí (osobních, úředních, finančních, spotřebitelských...).

Jak přispívá k obecným cílům?

Vzdělávací oblast přispívá k obecnému cíli „učit se být“: Vztahuje společenské fenomény k jednotlivci, čímž mu pomáhá najít své místo ve spleť společenské reality a ujasnit si vlastní identitu. Jejím přičiněním by měl být žák schopen utvářet si vlastní názor, bránit se manipulaci, klást si praktické otázky filozofického a etického charakteru a hledat na ně s jinými lidmi i se sebou samým odpovědi a čerpat poučení z událostí nedávné historie. Vzdělávací oblast směřuje k posilování pozitivních lidských vlastností a zvnitřňování demokratických hodnot.

Vzdělávací oblast přispívá k obecnému cíli „učit se pracovat a jednat“: Jejím prostřednictvím by měl být žák schopen uplatňovat zásady/principy lidského soužití (etika, etiketa) a nemanipulativního jednání a komunikace a aktivně se účastnit života společnosti. Vzdělávací oblast také prohlubuje žákovskou kompetenci k řešení problémů při obstarávání praktických záležitostí, zejména u kategorií vzdělání H a E.

Vzdělávací oblast přispívá k obecnému cíli „učit se poznávat“: Jejím prostřednictvím je žák schopen posoudit společenské fenomény z několika hledisek (nečernobílé vidění světa).

Vzdělávací oblast, jejímž tématem je neustále se vyvíjející společenská realita, posiluje dovednost žáka neustále si dohledávat informace z ověřených zdrojů a problematizovat informace ze zdrojů neověřených.

Vzdělávací oblast přispívá k obecnému cíli „učit se žít s ostatními“: Vede žáky k orientaci v lidské společnosti a participaci na ní (např. občansky, politicky). Směřuje k tomu, aby si žáci osvojili demokratické principy, principy etického chování a zásady nemanipulativní komunikace. Měla by působit na postoje žáků, aby jednali bez předsudků a předsudečného jednání, intolerance, rasismu, etnické, náboženské a jiné nesnášenlivosti a aby se chovali odpovědně jak k sobě, tak ostatním, včetně svého okolí i životního prostředí.

Jakou klíčovou kompetenci podporuje?

VO Člověk a společnost vychází ze sociálních a občanských kompetencí (s důrazem na kompetence občanské) popsaných v evropském referenčním rámci následovně:

„Tyto kompetence zahrnují osobní, mezilidské, mezikulturní, sociální a občanské kompetence a pokrývají všechny formy chování, které jedince připravují na jeho efektivní a konstruktivní účast na společenském a pracovním životě, a to ve stále rozmanitějších společnostech, a na řešení případných konfliktů. Občanské kompetence jedince připravují na plné zapojení do občanského života na základě znalostí sociálních a politických koncepcí a struktur a k aktivní a demokratické účasti.“

Jakou má strukturu?

Vzdělávací oblast je strukturována do čtyř tematických celků. První celek se zabývá světem v souvislostech, druhý různými aspekty života jedince ve společnosti, třetí člověkem coby občanem a čtvrtý člověkem ve vztahu k podobám práva.

Všechny tematické celky se vztahují jak k současnosti, tak k minulosti (zejména nedávné). Proto je součástí tematických celků vždy výběr dějepisných témat, která ilustrují danou problematiku v historickém kontextu a umožňují tak komplexní uchopení společenských fenoménů. Hlavním smyslem zařazení dějepisných témat je, aby žáci byli schopni identifikovat v současném dění situace analogické s historickými událostmi a vybrat si z nich poučení pro přítomnost.

Obsahové okruhy

Svět v souvislostech

Obsahový okruh Svět v souvislostech zkoumá stav a vývoj světa, a to jak v současnosti, tak prostřednictvím vybraných témat i v nedávné minulosti.

Okruh klade důraz na uchopení problematiky světa z různých perspektiv (za pomoci různých vědních disciplín: politologie, ekonomie, antropologie, ekologie...). Aspekty světa vztahuje k jednotlivci prostřednictvím osy svět – Evropa (EU) – stát (ČR) – jednotlivec, čímž podporuje zainteresovanost jednotlivce-žáka na celku.

Okruh využívá historické perspektivy za použití dějepisných témat, která mají z hlediska jednotlivce-žáka významný přesah do současnosti a přispívají tak ke komplexnímu uchopení problematiky současného světa.

Člověk v lidském společenství

Obsahový okruh Člověk v lidském společenství uchopuje rozmanité aspekty soužití lidí ve společnosti, a to v současnosti i nedávné minulosti.

Zabývá se strukturou společnosti (sociální, ekonomické, etnické, kulturní aj. hledisko) a sociální nerovností, kulturou, problematikou médií (s cílem budovat mediální gramotnost), interkulturalitě, genderu a náboženství a s nimi souvisejícími etickými kategoriemi.

Okruh využívá historické perspektivy za použití dějepisných témat, která mají z hlediska jednotlivce-žáka významný přesah do současnosti a přispívají tak ke komplexnímu uchopení problematiky struktury české společnosti a sociální nerovnosti, kultury, médií, multikulturality, genderu a náboženství.

Člověk jako občan

Obsahový okruh Člověk jako občan představuje z pohledu současnosti i nedávné minulosti základní principy a mechanismy demokratických společností (s návazností na lidská práva) v kontrastu s totalitními. Zabývá se politickými systémy (se zaměřením na český), přičemž hlavní důraz je kladen právě na možnosti participace jednotlivců-žáků na politickém rozhodování a zapojení do občanských aktivit.

Okruh využívá historické perspektivy za použití dějepisných témat, která mají z hlediska jednotlivce-žáka významný přesah do současnosti a přispívají tak ke komplexnímu uchopení problematiky demokracie, lidských práv, českého politického systému, participace na politickém rozhodování, občanské iniciativy atd.

Člověk a právo

Obsahový okruh Člověk a právo zprostředkovává vztah jednotlivce-žáka k základním bodům českého právního systému a právu jako takovému, a to jak z hlediska aktuálně platného práva, tak z pohledu nedávné historie. Jeho těžiště spočívá v základních právních principech a procesech českého právního systému a jeho oblastech nejčastěji potřebných v běžném životě (tzv. právo pro život).

Okruh využívá historické perspektivy za použití dějepisných témat, která mají z hlediska jednotlivce-žáka významný přesah do současnosti a přispívají tak ke komplexnímu uchopení právní problematiky.

Člověk a svět práce

Charakteristika vzdělávací oblasti

Cílem VO je dostatečné vybavení žáka dovednostmi potřebnými k prosazení na trhu práce i v běžném životě. VO vede k tomu, aby žák dovedl nalézt a vyjádřit vlastní pracovní priority a pracovat s informacemi k tomu potřebnými. VO směřuje k orientaci žáka ve světě práce, hospodářské struktuře regionu a profesních příležitostech. Předmětem VO jsou také základní aspekty pracovního poměru i soukromého podnikání, práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů. Podstatná tak je práce s legislativními dokumenty. VO rozvíjí finanční a spotřebitelskou gramotnost žáků, vede žáky k zodpovědnému kariérovému rozhodování a rozvoji podnikavosti.

Obsahové okruhy

Pracovní předpoklady

Cílem OO je příprava žáků k tomu, aby si osvojili dovednosti související s vlastní písemnou i verbální prezentací při vstupu na trh práce (profesní životopis, motivační dopis, jednání se zaměstnavatelem, personální agenturou, úřadem práce, Europass a možnosti jeho využití). Součástí OO je práce s informacemi potřebnými k uplatnění na pracovním trhu, přehled o možnostech formálního i neformálního vzdělávání v ČR i zahraničí v daném oboru vzdělání, o rekvalifikacích.

Práce

Předmětem jsou charakteristické znaky práce (pracovní činnosti, pracoviště, pracovní prostředky, společenská prestiž, kariéerní možnosti, odměňování za práci, pracovní doba, dovolená aj.), trh práce a legislativní základ (zákoník práce, pracovní smlouva, dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr, práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů, rozvázání a skončení pracovního poměru aj.). OO směřuje k tomu, aby si žáci byli vědomi výhod i rizik různých pracovněprávních vztahů a kariérového rozhodování včetně důsledků předčasných odchodů. OO míří i do oblasti soukromého podnikání s jeho různými formami. Žáci dovedou porovnat soukromé podnikání a zaměstnání z hlediska ekonomických výhod a nevýhod. OO podporuje podnikavost žáků jako soubor nadpředmětových dovedností.

Finanční a spotřebitelská způsobilost

OO rozvíjí dovednosti v oblasti cenové, peněžní a rozpočtové gramotnosti. OO vede k porozumění cenovým mechanismům a inflaci, žák se orientuje v základních makroekonomických ukazatelích národního hospodářství a v daňové oblasti (včetně sestavení daňových tvrzení). Prohlubují se znalosti a dovednosti v oblasti správy bezhotovostních peněz (postupy při zřízení a vedení účtu, použití platebních karet a rizika jejich zneužití, přímé

bankovníctví), pojištění, spoření a investování na finančních trzích. Prohlubuje se úroveň osvojení dovedností v oblasti možností financování bydlení a hospodaření domácností, a to včetně úvěrových možností s orientací v úrokové problematice a s vědomím rizik nesplácení. Obsahem je také uplatňování práv spotřebitele v různých oblastech, včetně finančních a bankovních služeb, a dovednost vyhledat pomoc v případě tíživých sociálních situací.

Umění a kultura

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast vede k pochopení umění jako specifického vyjádření skutečnosti a jeho významu pro člověka. Směřuje k získání přehledu o dění v umění a kultuře, k porozumění konkrétním uměleckým dílům i charakteristickým rysům kulturních dějin v jejich konkrétních projevech a k osvojení dovednosti vyjádření názoru na tyto projevy. VO má nadpředmětový charakter, vzdělávání v konečném důsledku vede k uplatňování estetických kritérií v běžném životě občana. VO se významnou měrou podílí na formování duševního života žáků, ovlivňuje je směrem ke kultivovanému vystupování, včetně vyjadřování jazykového. VO přivádí žáky k vědomí významu estetických hodnot v životě člověka i společnosti, k aktivnímu vztahu k těmto hodnotám a k pochopení potřeby ochrany uměleckého a kulturního dědictví. VO otevírá žákům různé možnosti vnímání uměleckého a kulturního dění a připravuje je k nalézání uměleckého a kulturního potenciálu studovaného oboru vzdělání (stavba, výrobek, prostředí...). Dovednosti získávané v rámci VO činí žáky odolnějšími vůči manipulaci a intoleranci a podílí se na formování postojů žáků k různým projevům jinakosti. VO se podílí na formování autonomní osobnosti žáka s pozitivním vztahem k objevování nových uměleckých a kulturních podnětů. VO aktivně přispívá k rozvoji čtenářské gramotnosti žáků.

Obsahové okruhy a podokruhy

Projevy umění

Náplní OO je vedení žáků k rozlišení a srovnání charakteristických rysů různých druhů umění (výtvarné umění, performativní umění, literatura aj.) ve vztahu k období či směru. Pracuje se se vztahy výsledků tvůrčí činnosti umělců (text, obraz, fotografie, hudební skladba, stavba, divadelní představení, užité umění aj.) k historickým, literárněhistorickým, obecně kulturním, nábožensko-filozofickým i politickým kontextům. Žáci se učí posoudit význam umělců a jejich děl, vyjádřit prožitky z vnímání uměleckých děl.

Umělecký text

Umělecký text je stěžejní OO vzdělávací oblasti. Předmětem OO je práce s různými druhy uměleckých textů souvislých a nesouvislých a posouzení umělecké kvality díla. Základním principem je rozvíjení čtenářských dovedností ve směru rozeznání uměleckých a neuměleckých textů a jejich porovnání, porozumění uměleckým textům a jejich interpretace. Podstatné je osvojení dovedností souvisejících s textovou návazností a strukturou uměleckého textu. Žáci dovedou najít hlavní téma textu a pracovat s jednotlivými motivy, všimnout si tropů a figur, rozeznat a utřídit jazykové prostředky napříč jazykovými vrstvami. Žáci jsou vedeni k vyjádření vlastního názoru na umělecký text, jeho hodnocení a k argumentační obhajobě těchto názorů a hodnocení.

- **Umělecká tvořivost**

Žáci jsou podle svých individuálních možností vedeni k tvorbě vlastních uměleckých projevů, zejména textů, s uplatněním principů tvůrčího psaní. Prostřednictvím tvůrčího psaní žáci mohou lépe pochopit proces vzniku literárního díla.

Kultura

Klíčové postavení v tomto OO má přímý kontakt žáků s kulturním prostředím, a to s akcentem na využití kulturních možností regionu (výstavy, koncerty, divadelní představení, exkurze, besedy s umělci, návštěvy kulturních památek...). V rámci OO žáci rozvíjejí již částečně osvojené principy kulturního a společenského vystupování, ochrany kulturního dědictví a vnímání kulturních faktorů každodenního života. Vnímají kulturu v evropských souvislostech. Rovněž pracují s estetickým potenciálem daného oboru vzdělání.

Materiál vznikl v rámci projektu [Modernizace odborného vzdělávání \(MOV\)](#), který byl spolufinancován z Evropských strukturálních a investičních fondů a jehož realizaci zajišťoval Národní pedagogický institut České republiky.

Elektronická knihovna www.imetodika.cz je místem pro studium metodických textů zaměřených na modernizaci odborného vzdělávání.

Materiál je pod licencí Creative Commons [CC BY SA 4.0](#) – Uvedte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.